

Słowo wstępne

Pod koniec XX wieku ukazało się wiele naukowych analitycznych i syntetycznych opracowań na temat sytuacji i perspektyw życiowych młodego pokolenia w społeczeństwie transformacji. Współczesna młodzież żyje w czasach dużego nasilenia przemian i napięć społecznych. W rozważaniach naukowych dotyczących „dnia jutrzejszego” dla młodzieży w nadchodzącym świecie kreśli się najczęściej dwie wizje. Korzystną, ponieważ niesie ze sobą założenie pozytywnych zmian w jej skutkach w układach o różnym zasięgu globalnym, regionalnym, lokalnym, a przede wszystkim w indywidualnym życiu młodzieży. Wiąże się z nią nadzieja na udane życie dzięki postępowi nauki, techniki, cywilizacji. Wszystko to stwarza duże pole eksploracji, możliwość eksperymentowania, realizacji pragnień i marzeń, umożliwia wiele okazji do zdobywania wiedzy, uczy dokonywania wyborów, nabywania elastyczności w działaniu, ułatwia nabycie umiejętności życia w kontekście wieloznacznym. Jednak wstępne diagnozy socjopedagogiczne donoszą o pojawiających się wielu niekorzystnych zjawiskach życia społecznego i zmianach w relacjach międzyludzkich, które obejmują zwłaszcza młodzież wstępującą w życie dorosłe¹. Transformacja systemowa przyniosła młodzieży nowe, liberalne formy życia społecznego, oparte na rywalizacji i konkurencji, bogactwo i zróżnicowanie ofert, dostępność, dużą dynamikę zmian, nieprzewidywalność i konfliktogenność. Osłabiło to zaufanie do autorytetów, szczególnie w odniesieniu do osób znaczących. W systemie wartości uznawanych przez młodzież wartości dotyczące spraw indywidualnych dominują nad społecznymi. Zjawiska te stają się czynnikiem destrukcji życia i rozwoju osobowości młodego człowieka. Ogrom i tempo tych procesów, wzajemne ich nakładanie się, są przyczyną niejednokrotnie konfliktu wartości, osłabiania bądź wręcz podważania oddziaływań wychowawczych (edukacyjnych). Coraz większe oddziaływanie socjalizacyjne mają obecnie tzw. relacje

¹ Zob. S. Kawula, *Człowiek w relacjach socjopedagogicznych. Szkice o współczesnym wychowaniu*, wyd. 2, Toruń 2004, s. 165.

„z boku”, tj. rówieśnicze z udziałem mass mediów, na dalszy plan schodzi rodzina, szkoła, Kościół. Ujawniają się nierówności społeczne, kulturalne i ekonomiczne. „Nowy wiek wszelkich segregacji powoduje utratę swoistości społeczeństwa, pracy, rodziny, szkoły i ojczyzny”². Przemiany polityczne, ekonomiczne oraz społeczne wymuszają nowe warunki adaptacji społecznej, nowe zachowania i style życia. Niepokojącym zjawiskiem jest brutalizacja życia społecznego, dotyczy to głównie zachowań młodzieży³. Wszystko to rodzi niepokój i pytania, jaką rolę w tym względzie mogą odegrać nauki o człowieku, w tym pedagogika społeczna? Jakie pojawiają się oczekiwania względem tej dyscypliny naukowej?

Geneza pedagogiki społecznej kreśli wiele dowodów na to, że jej priorytetowym wymiarem jest jej praktyczna i głęboko humanitarna aktywność, która jest jakże często eksponowana w wielu tekstach pedagogów społecznych. Wyzwała to nowe oczekiwania wobec pedagogiki społecznej, pełnionych przez nią funkcji i zadań.

Wyraźnie złożona tematyka teoretyczna i praktyczna – w opracowaniu zaledwie zasygnalizowana – stała się głównym tematem międzynarodowej konferencji naukowej „Młodzież czasów przemian społeczno-kulturowych. Od kontekstów teoretyczno-empirycznych do praktyki socjalno-wychowawczej w perspektywie międzynarodowej”, zorganizowanej przez Zakład Pedagogiki Społecznej Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jej efektem jest książka składająca się z wnikliwie dobranych pod względem treści artykułów, których wspólnym mianownikiem było zainteresowanie problematyką młodzieży. Autorzy tekstów prezentowanych w niniejszej pracy reprezentują przede wszystkim naukowe ośrodki pedagogiczne z całego kraju. Należy także podkreślić, że w opracowaniu znajdują się teksty badaczy z Niemiec, reprezentujących Uniwersytet Cottbus.

Zgromadzone w tym tomie artykuły są odzwierciedleniem dyskusji o teraźniejszości i przyszłości młodego pokolenia. Opracowania ilustrują warunki życia i problemy egzystencjalno-pedagogiczne, z jakimi boryka się współczesna młodzież. Przekonują, jaką rolę winna odegrać pedagogika społeczna, w tym – racjonalna praktyka wychowania, opieka i praca socjalna. Pedagogiczna działalność, wsparcie i profilaktyka są nadal niezbędne dla minimalizowania społecznych nierówności, tworzenia sprzyjających warunków i szans rozwojowych – zwłaszcza dla młodzieży.

Książkę otwiera część pierwsza – „Wokół budowy tożsamości”, której towarzyszy myśl: *Młodzież poszukuje sposobów ekspresji własnej tożsamości, do-*

² F. Mayor, *Przyszłość świata*, Warszawa 2001, s. 13.

³ Omawiany problem społeczny przedstawiają m.in.: Z. Bauman, *Globalizacja i co z tego dla ludzi wynika*, Warszawa 2000; *Wygrani i przegrani polskiej transformacji*, red. M. Jarosz, Warszawa 2005; M. Walancik, *Aktualne przejawy patologii i dewiacji społecznej. Wybrane konteksty*, Toruń 2009; S. Kawula, *Pedagogika społeczna dzisiaj i jutro*, Toruń 2012.

strzeżę wielorakość możliwości. Teksty w niej zawarte skupione są wokół opisu poszukiwań odkrywania własnej tożsamości w kulturze nazwanej przez Zbyszko Melosika „kulturą kontroli i rozproszenia” i innych przestrzeniach życia społecznego oraz systemu wartości młodzieży.

Autorzy tekstów zawartych w drugiej części, zatytułowanej „O perspektywach i uwarunkowaniach rozwoju”, zaopatrzonej myślą: *Młdzież określa własne wybory, dążenia, własne drogi, a w konsekwencji perspektywę życia*, wskazują na kondycję młodzieży i uwarunkowania, w jakich sytuuje ona własne perspektywy zawodowe i życiowe.

W obrębie tematu części trzeciej – „W świecie społecznych wymagań”, którą dopełnia hasło przewodnie: *Młdzież próbuje się do niego przystosować, odpowiada na stawiane jej wyzwania*, autorzy zebranych opracowań dostrzegają zjawiska, które pojawiły się w ostatnim czasie w globalizującym się społeczeństwie. Szeroki wachlarz podjętej problematyki dobrze odzwierciedla obszary zainteresowań pedagogów społecznych. Na wybranych przykładach prezentują zagadnienia ukazujące aktywności podejmowane przez polską i niemiecką młodzież, ich uwarunkowania, postawy moralne oraz zagrożenia, na jakie jest obecnie narażona.

Na koniec chciałabym podkreślić, że niniejsze opracowanie zostało przygotowane nie tylko z myślą o pedagogach społecznych zainteresowanych problematyką młodzieży i wynikami badań na ten temat, ale także o wszystkich, którzy interesują się sytuacją młodego pokolenia, ich stosunkiem do dokonujących się współcześnie zmian społecznych. Wyrażam nadzieję, że będzie interesująca także dla młodych ludzi studiujących pedagogikę.

* * *

Kończąc to „Słowo wstępne”, chciałabym podziękować za włożony trud wszystkim Autorom tekstów, za sprawą których książka mogła powstać. Jednocześnie serdecznie dziękuję prof. zw. dr. hab. Zbyszko Melosikowi – Dziekanowi Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, za wsparcie i życzliwość oraz Recenzentowi – Pani dr hab. Teresie Wilk z Uniwersytetu Śląskiego.

Katarzyna Segiet

Poznań, październik 2015